PACO DELS BILLARS

LA GENT DEL FERRO

6

MADRID
Sociedad de Autores Españoles
1914

LA GENT DEL FERRO

SAINET EN UN ACTE

ORIGINAL DE

FRANCESCH VENTOSA

(PACO DELS BILLARS) (pseud.)

Estrenada al teatre APOLO, de Barcelona, la nit del 13 de febrer de 1913

BARCELONA

BIBLIOTECA «TEATRO MUNDIAL»

21 - Carrer de Sant Pau - 21

1914

FELIX COSTA
IMPRESSOR
Nou de la Rambla, 45

A don Joseph Caraben

Estich a les seves ordres desde ma infantesa; sempre he tingut en vostè un bon mestre per a resoldre les mil dificultats que's presenten en aquest problema que'n diuen «vida»; accepti, donchs, aquesta obreta, com a testimoni del respecte y gratitut que li té

L'AUTOR

REPARTIMENT

Personatges	Actors
La Fatiràs	Sra. *Bayona.*
La Morruda	» *Gassó.*
El Masell	Sr. *Perelló.*
Fréstech	» *Delor.*
Borni	» *Sierra.*
Peret del Nas	» *Strems.*
Ratat	» *Casanovas.*
Tano	» *Guilemany.*
Lechuga	» *Sanchíz.*
Don Ramón	» *Castells.*
Tofol	» *Mas.*
Nano	» *Crespo.*
Noy	» *Genovart.*
Sargantana	» *Mer.*
Pringat	» *Castells.*

Dreta y esquerra, les de l'actor.

ACTE UNICH

Interior d'una taverna. En primer terme dreta, taulell, una taula ab quatre cadires. A l'esquerra, dugues taules més y cadires.

ESCENA PRIMERA

PERET, SARGANTANA, BORNI y TANO.

PERET — Vaja, que no'ns podem queixar de lo poch que'ns molesta la *carga*. Ara mateix aquí tenim el Ratat, ab el treball que ha fet aquest dematí. Després de fer la *pell* s'ha barrejat en mitj dels *nassos*. Ja sabem tots que axís que'l *primo* es troba a faltar lo que nosaltres fem, més ben dit, l'usufructe del nostre treball, el rodegen una cinquantena de *pencas*, que's posen que ni fets d'encàrrech per *pispalshi* tot. Mireu, jo m'he acostat per mirar la cara que feya el *mech*, y m'he trobat aquest rellotge a la mà, que no sé com m'hi ha vingut. (Treu un rellotge.)

SARGAN. — ¿Vols dir que hi havía gaires *pàpils* dintre?

PERET — No ho sé; hem quedat que si no'l *pringaven* pel camí a n'aquí ens trobaríem.

ESCENA II

Dits y RATAT.

BORNI — *Teca,* ja és aquí.

SARGAN. — (A Ratat.) ¡ Estàs de pega ! ¡ Després diràs que portes la negra !

RATAT — ¿Per què ho dius, això?

SARGAN. — Tu mateix. ¿No acabes de fer una cartera?

RATAT — Si et sembla, que no valgui. He anat dos mesos de *bòlit* y tots vosaltres rosegant de *bute.*

PERET — ¿Y hi has trobat gaire, a dintre?

RATAT — No ho sé, ara ho miraré.

BORNI — Apa, donchs al menos ensumant alguna cosa enganxarem.

RATAT — (Treu una cartera y agafa de dintre alguns papers.) Calleu, que això potser serà pasta. Pifia; papeletes d'empenyo, com la majoría de les *pells* que's fan. (Posa la mà al sarró y desseguida crida:) ¡ Tano !

TANO — ¿Què falta?

RATAT — Porta beure per tots.

PERET — ¿Que està carregada?

RATAT — Toco un *pàpil* que'm sembla gros.

BORNI — Ja he dit jo que lleparíem alguna cosa.

ESCENA III

Dits, MASELL y PRINGAT.

MASELL — (Des de la porta.) ¿Veyeu aquell que està d'espatlla aquí? Es el que us l'ha *pispada.*

PERET — ¡*Fusta*, que ve el Pringat ! (Ratat s'amaga la cartera.)

PRINGAT — (Al Masell.) Gracies; hi vaig desseguida, no fos cas que no hi arribés a temps.

MASELL — Aneu, que ja estaré al tanto, y en cas

que's posin valents, quan me veuràn plegaràn veles. (Ratat dóna, per sota la taula, la cartera al Borni, y aquest, dissimuladament, se l'amaga a la butxaca. Tot això ho veu el Masell.)

PRINGAT (Entrant fins ahont estàn els tres y tocant al Ratat.) Feu el favor, bon home, que tinch que parlar ab vos.

RATAT ¿An a qui ho diheu?

PRINGAT A vos mateix.

RATAT ¿Què us passa? (Aixecantse y apartantse de la taula.)

PRINGAT Vinc perquè, a les bones, em doneu lo que fa poch m'heu pres, que és una miseria, però per mi constitueix una fortuna.

BORNI (A Peret.) *Teca,* el Masell a la porta. ¿Què't jugues que l'hi ha *grasnat,* a n'aquest primo?

PERET Aquest Masell es fica molt ab nosaltres, y un dia en trobarà un que'l *sumbarà.*

RATAT ¿Què m'expliqueu a mi? ¿Que potser us heu cregut que soch el vostre pare? Aneu, bon home, y si us han pres alguna cosa, poseuho als diaris, que ara està de moda, y donant una gratificació, us ho tornaràn.

PRINGAT Potser us creureu que'm conformaré a anarme'n sense lo que tant miserablement m'heu robat. Ara vaig a buscar qui per la forsa us ho farà donar. (Va per sortir.)

MASELL ¿Ahont aneu ara?

PRINGAT A buscar un guardia.

MASELL ¡Y cá, home! ¡Vos quedaríeu sense rès! (Al Borni.) Tu, Borni, aixeca't y vina. (Borni fa ademàn de treure's la cartera y donarla a en Pepet.) No fiquis mà y acosta't. Aixís. Ara, dóna la cartera al Ratat.

BORNI ¿Quina cartera?

MASELL La que t'ha donat per sota la taula, quan ha entrat aquest home.

BORNI ¡No sé de què em plores!

MASELL Dónali la cartera, o de lo contrari t'endiyo un cop de puny a l'única *sipia* que tens, que te l'entro fins al cervell.

BORNI (¡ Es boig per ferho !) Ratat, dispensa'm, noy. Si en tingués dos, d'ulls, m'aguantaría, però si em tapavan aquest faría broma.

RATAT Porta. (S'amaga la cartera.)

BORNI Yo *piro de bufa,* perquè em sembla que van mal dadas. Va per tu, Ratat, aquest *burlot.* (Se'n va.)

PRINGAT Vaja, doneume això que acabeu d'amagar, perquè no és vostre. Y crech que no us ho demano en forma que'm posi fòra rahó.

RATAT Suposo que haveu vist que m'ho he posat an aquí. (Senyalant la cartera.) Y si la voleu, abans ens la farem. (Fa acció de treure's una eyna y Pringat se li tira a sobre, subjectantlo. Els dos lluyten y se'n van per la primera porta esquerra. Peret fa l'acció d'anar a ajudar a n'en Ratat, però el Masell l'atura.)

MASELL No, tu quiet aquí ab mi. ¡ Veuràs els toros desde la barrera !

PERET (Al Masell.) Lo que es tu, ja n'abuses, de nosaltres. Desde que vares espavilar aquells quatre o cinch... sembla que ja no hi pot ningú ab tu. Però ojo, que'l dia que'l Fréstech surti, et tocarà el rebre. A mi mateix m'ho va dir : «Quan sortiré, a la Morruda li tallaré mitj nas, y al que s'està ab ella, si li treu cara, li sacsejaré les tripes.»

MASELL ¡ Ja en parlarem d'això ! (Entren Ratat y Pringat.)

TANO (Al Pringat.) També podríeu haver sortit al carrer, y allí matause si us convenía.

PRINGAT Perdoneu, emprò aquest canalla no ha volgut sortir a fòra. Ja ho veyeu, tenen astucia per robar, exposantse la pell, y els manca el valor per defensàrsela. (Al Masell.) Gracies, bon home.

MASELL Com que he vist que verdaderament us hi anava la vostra reputació, per això he cregut convenient ajudarvos.

PRINGAT Si; no us podeu pensar el servey que m'haveu fet. ¡ Vaja, alanta ! (Mutis.)

ESCENA IV

Dits menys el PRINGAT.

RATAT ¡ Y no tenir pebrots per ferlo a miques, an aquest Masell ! ¡ Y quina rabia !

TANO Bé, ¿y qui les paga aquestes copes?

PERET El Ratat, que te les ha demanades.

RATAT Jo si que no apago ni un misto. Aquest botarut, no estant content de *pisparme* la cartera, fins cinch de les petites que tenía se me n'ha emportat. Faré broma ara jo, pelat; y tot per culpa teva. (A Masell.) ¡ Si fossis de la meva mida tindría gust de mesuràrteles ! Me'n vaig, perquè encare rebría, jo, y no més això em faltava. (Mutis.)

MASELL Ja te les pagaré jo, aquestes copes, Tano. (An en Peret.) ¿Què'm deyes del Fréstech?

PERET Ja'n parlarem una altra estona d'aquest *burlot*. (Mutis.)

ESCENA V

Dits, TOFOL, NANO y NOY.

NANO Porta'ns beure y unes cartes pel *tutti*, Tano.

TOFOL ¿Que'l farem de plat?

NOY Com vulguis... m'és igual. (S'assenten, juguen y beuen.)

MASELL Cobra això, Tano; me'n vaig. Quan no tinch la companyía dels *xungos*, no'm diverteixo. Ja tornaré més tart.

TANO No sé com ets aixís. ¿Què'n treus de ferlos rabiar?

MASELL Home, jo hi disfruto, y ells, d'aquesta

manera posen més gènit, que ja'ls fa bona falta. No més serveixen per tirar tremendes, y quan arriba l'hora de les pinyes, per tot arreu s'afluixen. (Pels que juguen.) Mentres tant, aqueixos podràn ensajar el concert del violí. (Mutis.)

ESCENA VI

TOFOL, NANO y NOY.

NOY — Em passarà com tots el dies, que'n sortiré ab el fanal apagat.

NANO — Bueno, perquè estàs de pega ; no et creguis que jo hi guanyo gaire.

TOFOL — Pues jo em compraré roba. El dia que he guanyat més, va ser ahir. Vareig sortir ab trentacinch cèntims.

NOY — Si resultarà que ningú se'ls emporta, els meus.

ESCENA VII

Dits, FRÉSTECH, BORNI, PERET y SARGANTANA. Després LA PATIRÀS.

FRÉSTECH — Jo crech que si arribo a estar dos anys més allí dins, necessito comprar la *Guía* per córrer pels carrers. Tot ho veig diferent. Tu no has cambiat, Tano. Igual ets que abans.

TANO — Igual no, Fréstech. De resultes dels salts y de les clatellades de tots vosaltres, em trobaràs completament *mosquejat*.

BORNI — Suposo que s'ha de refrescar la teva sortida. (Al Fréstech.)

FRÉSTECH — Si ; porta'ns beure, Tano.

TANO — ¿Què voleu?

BORNI — Cafè, y que no sigui d'aquell que passes per un mitjó.

FRÉSTECH Porta'ns *cognac* també.

PATIRÀS (Entrant.) ¿Ahont és en Sargantana?

SARGAN. (¡Ay Sant Pau! ¡La Patiràs!)

PATIRÀS Tu, surt, carnestoltes. A veure si hi arribaré a temps ab aquest *trenc*.

SARGAN. ¡No *chillis*, perquè sinó t'endinyo una mandíbula que't faig saltar una barra!

PATIRÀS ¡Ya *sirà* menos!

SARGAN. ¡Bueno, muts! ¿Què't passa!

PATIRÀS ¿Ahont son les tres *jalates* que m'has *pispat* de sota la màrfega?

SARGAN. Ja sabs que't tinch privat que vinguis a moure *polca* davant dels amics. *Pira* d'aquí si no vols carregàrtela.

PATIRÀS ¡Y ca, home! Jo no *guillo* si no m'*adasas* les tres.

SARGAN. ¡Mira, Patiràs, *que va a dar prinsipio la sección!* (Ademàn de pegarli.)

TANO Sortiu al carrer, que és més a propòsit pera arreglar aquests assumptos. (No més em faltaría que s'agafessin aquets dos. Avuy sembla que m'he llevat ab desgracia.)

NOY Y doneuli els cuartos, home. ¿No veyeu que te rahó, la dòna? ¿Després de guanyarlos ella, encara els hi preneu. Valdría més que'ls suhéssiu vos, o sortissiu a una carretera, que aixís, al menos us exposaríeu.

SARGAN. A pencar, que hi vagi qui vulgui. ¡Jo no'n vinch de mena!

NOY (Ab energía.) Donchs jo us hi faría anar, y ab una bona vara de frexe. ¡Ja ho crech que formaríeu!

SARGAN. ¡Ab una vara... ab una vara!... ¡Si fóssim a un altre puesto ja't faría veure que tu no'm faríes fer rès, ni ab una vara ni ab dèu!

NOY (Aixecantse.) Això ray. Anemhi desseguida. Però no vindràs, ja ho estich veyent.

SARGAN. Bé, ¿que ho dius de broma o de serio això?

NOY	¡ Y tant de serio com t'hó dich ! (Ab actitut de sortir.)
SARGAN.	¡ Ah ! ¡ Es que jo no en vuy de bromes ! (A la Patiràs.) Y tu, passa cap a *borda*, que ja't daré les tres *sainas*. ¡ Ja ho crech ! Y cambi y tot, que hi tindràs.
PATIRÀS	Si, lo de sempre ; després de *pisparme'ls*, encara m'atipa per postres.
SARGAN.	¡ Vaja, passa depressa ! (Li dóna una empenta y se'n van tots dos.)
NOY	¡ Que'n són de valents aquests homes !
NANO	¡ Vint d'oros !
PERET	Allí tens en Tòfol y el Nano. Dos colegas principiants, que, com que fa algunes setmanes que no cau rès, s'entretenen tocant el violí an aquell que diuhen que és mecànich ; y per lo que's veu li agrada molt el *burlar*.
FRÉSTECH	¿ Y que li guanyen molt?
PERET	Sis o set rals cada dia, que quan se'ls parteixen els toquen vuitanta o noranta cèntims.
FRÉSTECH	¡ Miseria !... Parlem de tot. ¿ Y de la Morruda, què'n sabeu?
BORNI	S'està ab el Masell : un que's veu ab cor ab tots nosaltres. ¡ Figura't que comensa per rifarse'ns, y si li plantem cara ens atipa !
FRÉSTECH	Donchs jo vàreig jurar que al sortir li faría un set a la cara, y si algú sortía per ella, un trau al ventre.
PERET	No trigarà gaire a venir ; es pot dir que'ns va al darrera. Quan nosaltres som aquí tot seguit hi fica el nas.
FRÉSTECH	¡ Donemlo per mort !

ESCENA VIII

Els meteixos y LECHUGA.

LECHUGA	¿ No hay novedad, Tano? ¡ Hola ! ¿ Qué veo? ¡ Fréstech ! ¿ ya has salido? Hom-

bre, lo lamento, que me darás el trabajo de capturarte de nuevo.

FRÉSTECH ¡Hola, Lechuga! No grites el mal tiempo. Procuraré que siguin de més categoría que tu els que'm pesquin ara.

LECHUGA ¡Oye, oye!... ¿De más categoría que yo? Has de saber que soy guardia de primera.

FRÉSTECH Aixís digues que ja no dèus fer allò d'enmatllevar calés per acabar la mesada.

LECHUGA Te diré. Cobras el mes, te separas primer per tomar café y cigarros, después para *chûgar* al tute, y lo que queda para comer la dòna y els fills; y el mes que resulta que te descuentan el uniforme, calzado, y aquello del casco de la muerte, viene tan *chust* que por la fuerza tengo que ir a Manlleu.

FRÉSTECH Tinch unes ganes que't fassin general de polissons! Aixís no patiràs més.

NOY Les quaranta!

LECHUGA Bufa! Dispensarme; me parece un grito subversivo. Voy a ver... Me alegro, ¡eh, Fréstech!

PERET De tots modos es un bon guardia, en Lechuga.

FRÉSTECH Si, però quan s'hi pot abonar no afluixa gens; per fer mèrits. Tots són iguals. No respecten ni els seus germans.

BORNI Ja té rahó el Fréstech, ab això: apreten quan poden, apreten.

LECHUGA Bueno, adiós, Tano; si te ocurre algo, aquí fuera estoy. Aun me engancharía yo con este tute.

TANO ¡Gracias, Lechuga! (Mutis Lechuga.)

FRÉSTECH Vaja, ara ja estich fòra. Ja soch entre vosaltres; ja podré portar a cap lo que a can *Regás* vàreig pensar durant el temps que he estat tancat. Com us deya, tant la Morruda com qui per ella tregui cara, se la carregaràn.

BORNI — Ella, bueno, podrà ser; però ell, em sembla que ho tens bastant mal parat.

FRÉSTECH — ¿Què vols dir? ¿Que potser no viu ab cap home?

BORNI — Ca; lo que s'està és ab un que pots creure'm que s'hi torna de *buta*.

FRÉSTECH — ¿Que t'ha *sumbat* alguna vegada a ne tu?

BORNI — ¡Si no més fos a mi sol! ¡Tots hem rebut d'ell! ¿Oy noys?

PERET — *Xivata;* ens *abronca* quan fem algún toc, y si li plantem cara, ens espavila.

FRÉSTECH — Donchs ab mi li haurà sortit un gra al nas; no hi trobarà pas el compte, ja ho veureu.

BORNI — ¡Déu t'escolti!

TANO — Aquest Borni em sembla que hi veu més que vosaltres.

PERET — ¡Y ca, ha de veure; si no més té un ull!

BORNI — ¿Que t'hi vols jugar que hi veig més que tu ab dos?

PERET — La *gaita* per tots.

BORNI — ¡Va! ¿Quants ulls em veus tu a ne mi?

PERET — Jo, un.

BORNI — Donchs jo a ne tu, dos. ¿Ho veus com hi veig més que tu? Paga, primo. Porta les *gaites,* Tano, que aquest pagès les paga.

FRÉSTECH — ¡Vaja, prou broma! Estich esperant aquesta fiera que us porta espeterrats a tots, y creyeu que fins... que fins que no pugui fer tot lo que porto aquí... (El cap.) no estaré content.

BORNI — ¡Ja veuràs com la criada se't tornarà respondona!

TANO — ¡Sembla mentida que no us cansi aquesta vida! ¡Y tant bonich com és viure del treball!

FRÉSTECH — ¿Que no sabs que som tots inútils, per això? Nosaltres ja ho hem provat y no podem seguirho, perquè no'ns prova. Jo mateix, quan vàreig quedar sol, ab els

pochs calés que tenía vàreig agafar un vapor y cap a Amèrica falta gent. Portava per equipatge tot lo de sobre y una caixa per llimpiar botes. Com que hi anava tanta gent, vàreig pensar : Tu faràs *pasta*. ¿Sabs què'm va passar?

TANO ¡ Què sé jo, pobre de mi !

FRÉSTECH Donchs que'l barco que m'hi portava va parar en un país que tots eren negres, y com que anaven descalsos, vàreig tenir que tornar desseguida.

TANO ¡ Home, això és pega !

FRÉSTECH ¿Ho veus? Tu mateix dius que és pega. ¡ A mi no'm prova el treballar !

BORNI Donchs jo la primera vegada que vàreig treballar va ser després de ser revenedor, que ho vaig deixar de ser, cansat de tant córrer, perquè noy, semblava que'ls de la carga teníen ganes de pendre part en algún de aquells *campeonatos* de *carreras* a peu. ¡ Encara no'ns veyen ab una butaca a la mà, agafaven tal furia, que a vegades ens passavem una hora corrent ! Allò no era fer de revenedor, sinó de corredor. Cansat de tant córrer, vaig procurar entrar d'abocador d'un cafè. Tot marxava bé ; com que era a l'istiu, em van destinar a abocar al carrer ; les penes varen ser un dia que's varen assentar vint persones a una taula. Com que eren tants y la taula era tant petita, jo, per abocar, m'havía d'estirar molt, y una de les vegades, mentres abocava cafè, sens donarme'n compte, vaig posar el broch de la cafetera de la llet a la butxaca de l'americana d'un, resultant que mentres li posava cafè a la copa li omplía la butxaca de l'americana de llet.

FRÉSTECH Una altra demostració de que no has nascut per treballar.

TANO ¿Y no et va tirar la copa pel cap?

BORNI No ; no més em va cridar y em va dir que

li tirés una mica de cafè, que no li agradava la llet sola.

TOFOL ¡Vint de bastos!

NOY No sé; em sembla que les cartes vos les doneu l'un a l'altre.

TOFOL ¡Ca, home! es que estàs de pega; per això *palmas.*

NOY Tot podría ser; però ¿sabeu què he pensat?

NANO Y TOFOL ¿Què?

NOY Donchs que aquest plat me'l tiraré per la tremenda! (Agafa els cuartos de sobre la taula.)

TOFOL Vaja, porta això, que jo me'n surto.
(Tofol y Noy forçegen per pèndreli els diners de les mans.)

NOY Ni són teus, ni ets capàs de pèndremels; vaja, deixa anar.

TOFOL ¡Y ca! ¡Si t'arrencaré dits y tot!

NOY ¿Que no deixaràs? ¡Doncs té! (Li pega un cop de puny a l'ull y quedant els diners sobre la taula quan tots els personatges hi van, està ja veri ficada aquesta escena.)

TOFOL Deixeume, que me'l menjo a n'aquest. Això no quedarà així.

NOY Vaja, anem, sortim al carrer. Allí te'n pegaré una dotzena.

TANO ¡Y no us podeu morir tots! Avuy no s'acabaràn les bronques!

TOFOL ¡Això no quedarà aixís!

NOY ¡Doncs, apa, home, sortim!

TANO ¡Depressa, home, fòra!

TOFOL ¿Y perquè tinch d'anar fòra?

TANO ¿No estàs dient que no quedarà aixís?

TOFOL ¡Vull dir que se m'inflarà l'ull!

TANO ¡Ah! (Mal te reventesis.)

NOY Vaja, tot plegat aigua calenta.

NANO Anem, Tòfol, que t'hi faré donar una mirada an aquest ull.

TOFOL Si, anem. No més em sab greu perquè haurem perdut un parroquià.

FRÉSTECH Veig que no gasten gaire gènit, aquets *nyèbits.*

BORNI ¿Què hi vols fer? Se'ls ha espatllat el violí, y à un li ha saltat l'arquet al ull !

ESCENA IX

Dits y el MASELL.

MASELL ¡Hola ! ja n'hi ha un de nou. ¿D'ahont ha vingut aquest, Tano?

TANO (Ah, Sant Pau !) Escolta, Masell, sobre tot no'm comprometis la casa. Si per cas comprens que heu de tenir bronca, sortiu a fòra.

MASELL ¿Perquè? ¿Qui és aquest?

TANO Es el Fréstech, que ha sortit avuy.

MASELL ¡Super, noy ! Ja faré broma !

BORNI (Ja'l tenim aquí.) (Baix a Fréstech.)

FRÉSTECH (Id.) ¿Qui és aquest?

BORNI (Id.) El Masell.

FRÉSTECH ¿Voleu dir que no és *pavería* tot lo que m'haveu dit d'ell?

BORNI ¡Cá, home ! En quant se posa a repartir pinyes, n'hi ha per tothom.

MASELL (A Tano.) Porta'm alguna cosa per menjà. Aixís el que'm remeni les tripes li costarà més si les troba plenes.

BORNI ¡Ja tiren !

MASELL Tinc ganes de mirarme'l bé, a n'aquest.. ¿Què li faré?... ¡Ah ! ja sé ; li trencaré un bras ; y a cops del mateix bras, l'empaitaré fins a casa seva !

NOY Porteu cafè, Tano.

TANO (A Masell.) Ojo, ¿eh? ¿Què vols menjar? (Aboca el cafè al Noy.)

NOY ¿No us sabrà greu que us el pagui demà?

TANO ¡Y ca, home ! (Posa el broch d'un xeringa y xucla el cafè de la copa. Molt ràpit.) Ves al carretó.

NOY ¡Al carretó no més hi van els gossos !

MASELL Escolta, Noy. ¿Et vols guanyar un ral? Arriba't a la cantonada, al costat del

adroguer, y a la portera de l'escala li dius : —¿Sou la Manela?—Et dirà que si. Dígali que s'arribi a câl Tano, que'l Masell l'espera.

NOY Hi vaig tot seguit. (Mutis.)

MASELL Avuy veuré si és veritat que un *xurdé* és capàs de sortir al carrer a repartirse unes quantes punyalades ab un home !

FRÉSTECH ¡ Cristo ! ¡ quina tremenda ! ¿Va per mi això?

MASELL Per vos, o per consevol dels que esteu aquí junts.

FRÉSTECH ¡ No us conech, ni sé qui sóu !

MASELL Doncs jo a vosaltres, si. Y per demostrâusho, ab poques paraules us ho faré veure. Comensaré pel Borni ; aquest no té, en tota l'historia de la seva vida, un sol fet que s'hi vegi enginy, mèrit ni valentía ; els pastos, la carteta y els pisos han sigut els seus únichs alicients ; però aixís que s'ha presentat algún obstacle, sempre hi ha posat les cames per recurs ; es dir, tota la seva vida ha sigut un inútil ; y per acabarho d'arreglar, a l'últim pis que va saltar, li surt un home, que d'un cop de puny li esclafà un ull !

BORNI ¡ Mentida ! El metge em va dir que l'ull el tinch ben sencer, adintre, barrejat ab el cervell. *Consevol* dia que fassi un estornut ben fort, crech que se'm posarà a puesto !

MASELL Si no tens cap desgracia, seràs inútil tota la vida.—Ara, el Peret del Nas. Aquest ja ha sigut més positivista. Ell no s'ha embolicat may ab cap *burlot* de difícil sortida ; mocadors, després anar per les fires, y si no ha pogut rosegâ rifant, ha sortit a les carreteres, ab uns quants papers vermells ; els ha omplert de terra, entrant després al poble venentho com a *pulvis* de llimpiar metalls. Y si la gent se li ha *mosquejat,* a l'endemà els venía

pastilles per conservar la tos. Y quan arriben les festes de Nadal, cap a Barcelona, a llogar botigues y posar tómboles.

PERET ¡ Encara no t'he demanat may cap duro !

MASELL Perquè sabs que no hi ha toc ab mi.— Per l'últim em guardo al Fréstech. Abusant de la seva fama ab les dònes, avuy en tenía una, demà una altra ; les feya corre pels carrers, perquè ell pogués portar bons vestits y forses duros a la butxaca. ¡ Y és fama que quan ha tingut una dòna que no li ha pogut portar lo que ell li exigía, a garrotades l'ha mitj desgraciada !... ¡ Això es magnífich, y sobre tot... molt humanitari !

FRÉSTECH Sembla que us haveu embolicat ab un negoci que'n podeu sortir bastant malament.

MASELL Estich desitjant sortirne. Després ja ho veurem qui en sortirà més mal parat.

PERET Em sembla que'l millor que podríeu fer es arreglarho a les bones, perquè per una dòna no val la pena que dos homes es perdin.

MASELL Deixaho estar, tu. ¡ No t'enredis perquè te la carregaràs !

BORNI Jo, si no fos que'm falta un ull, ja miraría d'arreglarho, però ¡ cuansevol se'n fía dels punys d'en Masell.

FRÉSTECH ¡ Vaja, prou ! Veyam si encara entre tots em fareu creure que's menja als homes vius ! Doncs jo soch molt dur de rosegar.

BORNI ¡ Es que abans els estova ! (Fent ademán de pegar.)

FRÉSTECH (Aixecantse y dirigintse al Masell.) ¡ Ja ho veurem això ! Bé, ¿què voleu? Per lo que veig, us proposeu alguna cosa de mi.

MASELL Senzillament, crech que vos, fent alardes d'un matonisme que fins avuy no més l'heu demostrat ab dònes, teniu dit que quan sortiríeu de la presó, li tallareu no

sé què, a la Morruda, y a l'home que per ella treuría cara no sé què li buydaríeu ! Com que de sobres sé que amb elles sou capàs de tot, us vull demostrar fòra d'aquí que sou un embustero, que no sou capàs de posarvos de vritat davant d'un home. Ab això, no hem d'enrahonar més. La llengua a un altre puesto, y *manos* a la obra !

BORNI ¡ No hi vagis, Fréstech, que té males bromes !

PERET (Això s'embolica ; jo *pîro*, que si vé la carga, no s'hi pesca rés de bó.) (Mutis.)

MASELL Tu, Borni, pássali inventari de les dents y caixals, que no vuy que'm culpin a mi d'havernhi trencat més dels que realment siguin.

BORNI Deixeulo per mi. ¿Ho veus, Fréstech? Es un fresch. Sempre està aixís.

FRÉSTECH Deixeulo. Per mi, quan volgueu.

MASELL Ara mateix. ¡ Santa paraula ! ¡ Anem !

ESCENA X

Dits y la MORRUDA.

BORNI ¡ Aquesta ho acabarà d'arreglar !

MORRUDA (Al Masell.) ¿Què'm volíes? ¿Per què m'has enviat a buscar?

MASELL Acosta't. ¿Veus aquell home? ¿el coneixes? Es aquell esbirro que t'esplotava bàrbarament, que per ell havies mitj perdut la salut. Aquí el tens ; desprès d'haverte portat an el fang, encara diu si tallarà. Que provi no més de mirarte malament, que si que ha begut oli.

FRÉSTECH Es que ella m'ha faltat.

MORRUDA ¿En quines lleis?

FRÉSTECH Quan una dòna es fa ab un, si cau pres, no dèu deixarlo.

MASELL Ella venía tots els dematins a la presó,

perquè no us faltés rès. Però no us creyéu que hi vingués per la seva propia voluntad, no; era per por d'una pallisa a la sortida. Quan jo em vàreig enterar, ja em vaig cuidar de ferli entendre que encara que sabessin que estava ab mi, no seríeu capàs de dirli ni una paraula!

MORRUDA Anem, Masell, anem. Ja't vaig dir que no'l volía veure més a n'aquest.

FRÉSTECH Abans d'anarte'n, escolta. Vés ab compte, quan surtis, que he promès ratllarte la cara, y ho faré.

MASELL (Fa ademàn de tiràrseli a damunt.) ¡Tu! ¡Y què has de tallar! Si talla més un dormint que tu despert. De boca, sí; per això et deyen abans el Talla-vents.

FRÉSTECH ¡Vaja, prou! (Apartant al Borni.) ¿Ho voleu veure? ¡Donchs a n'aquí mateix! (Và per acometre a la Morruda y el Masell l'agafa pel coll durant una estona, en la que's veu al Fréstech que s'està asfixiant. Tot seguit Tano y el Borni es posen entremitj, logrant treure'l de les mans del Masell.)

MORRUDA ¡Per pietat! ¡Anemsen, Masell! ¡Cóm quedaría jo si tu em faltessis! ¿No veus que és un malvat!

FRÉSTECH (Assentat entremitj del Borni y Tano, tocantse el coll.) ¡Recristina! ¡Quina manera d'apretar! M'ha fet veure la padrina, les estrelles y coses que ni les havía may somniades. (A Tano.) ¿De què fa aquest?

TANO Es paleta.

FRÉSTECH ¡Renoy! ¡Cóm apretava!

BORNI ¿Veus? Ja t'ho deya. Nosaltres no més podem tirânse les tremendes mutuament Un dia en ve un d'aquestos, ens *endinya* un *calvot* y ens fa saltar tantes dents y caixals com tenim a la boca!

TANO (Al Masell.) Bueno, ara aneusen que ja n'hi ha prou; em sembla que ja el tens mitj convensut.

FRÉSTECH ¿Sabs que tens rahó, Borni? Casi val-

dría més deixarho córrer. ¡Que s'apanyin ells!

BORNI ¡Y es clar, home! Quan has vist que'l Peret del Nas *guillava* ja t'ho podíes pensar.

MASELL Escolteu, Fréstech; vaig fins a casa a deixar aquesta. Espereume, que després ens en anirem a donar una volta.

FRÉSTECH No, no. ¿Sabeu què hi pensat? Que no val la pena que per una dòna es perdin dos homes. Quedeuse ab ella, que an a mi no me'n faltaràn d'altres.

MASELL (A la Morruda.) ¿Ho veus? ¿Te'n convences, ara?

MORRUDA ¡Sembla mentida! Tant presumir, tanta arrogancia, y quan troben un que'ls planta cara es tornen gallines.

MASELL Ja estich conforme. Però desde ara aneu ab compte en el parlar, perquè si us em fiqueu a la boca, aleshores us agafaré pel mateix puesto d'avuy y creyeu que apretaré molt més.

FRÉSTECH No, aneusen tranquil. (Ja'm cuidaré jo que no hagis d'apretar més.)

MASELL Adéu, Tano. Fins demà. —Tu, Borni, cuida'l bé an aquest, que no s'encostipi. (Se sent molt soroll per defòra.) Anemsen, noya.

MORRUDA Si, anem.

TANO Mira, Masell, si trobes pel carrer algú que vulgui moure rahons, feslo venir, que no vindrà d'un! (Van per sortir, però al veure les corredisses es queden.)

ESCENA XI

Dits, RATAT, DON RAMÓN y despres LECHUGA.

MASELL Hi dèu haver bronca, per aquí fòra. (Mentres Tano treu algunes copes de les taules entra corrent el Ratat, que ensopega ab Tano, fentli caure les copes de les mans.

RATAT (Buscant per amagarse.) Hola, Fréstech, ¿ja has sortit?

FRÉSTECH ¿Què't passa, noy?

RATAT ¡Amagueume, que he fet un bon toch!

FRÉSTECH Posa't sota d'aquesta taula, ja't taparem entre'l Borni y jo.

RAMÓN La mare que'ns va... Deixemho córrer. ¿Ahont és aquest home que jo empaitava?

BORNI No hem vist ningú, nosaltres.

TANO ¡Malvinatge! encara no hi ha prou enredos, avuy! Me'n vaig a buscar en Lechuga. Aquest ho arreglarà. (Al Masell.) ¿Vols estar un moment al tanto, Masell?

MASELL Aneu, ja'm quedaré una estona; y tu comensa a passar, que jo ja vinch. (Mutis Tano.)

RAMÓN ¿Conque no l'heu vist? A veure, aparteuse una mica. (Els apunta una pistola.)

BORNI ¡Malo! ¡Ep, no fem bromes!

RATAT (¡Vaja! la negra que no'm deixa may! (Sota la taula.)

RAMÓN (A Ratat, apuntantli la pistola.) ¡Apa! ¡arriba! surt d'aquí sota y posa't tranquil.

RATAT No sé pas què hi veig. (El Ratat surt.)

RAMÓN Dona'm els bitllets.

RATAT (Espantat.) Però si jo no us he pres rès...

RAMÓN Vaja, porta, home; ¿ahont els tens? (Els hi treu de la butxaca.) Tu si que t'has ben equivocat. (En veu baixa.) (N'hi ha vint de mil pessetes y tots son fuls.)

RATAT Aixís, si ho sé, no corro gens, perquè tots dos som prou granujes.

RAMÓN Bueno, home, ja't donaré alguna cosa. Y si et veus ab cor de ferne corre algún, ja sabs a casa.

LECHUGA (Entrant seguit de Tano.) ¡A ver! todo el mundo quieto! ¿Qué es lo que ha pasado aquí?

RAMÓN Nada. Este y yo que hemos apostado a ver quien corría más de los dos, y estos señores, tal vez se han creído lo que no es.

RATAT (¡ Embustero ! Em vénen intencions de descobrirlo.)

MASELL No n'hi ha un pam de net.

TANO (A don Ramón.) Bé ; cuando menos pagueu lo que heu trencat, que jo no hi tinch cap culpa.

RAMÓN Tot se paga.

LECHUGA (A Tano.) ¡ Pues, Tano, si tengo que hacer alguna captura me luzco !

TANO ¿ Por qué ?

LECHUGA Que no traigo las cuerdas. Mi mujer, cada vez que hace la *bogada,* me quita la cuerda y la hace servir para secar la ropa. ¡ Hoy la zurro de lo lindo !

TANO Escolta, Masell : si per casualitat sabs qui em vulgui comprar la taverna, atràssame'l ; crech que fóra l'única manera d'esquivarme aquestes *pintes.*

MASELL No teniu necessitat d'això. Veureu : pagueume el jornal un mes, y us garantiso que abans d'acabarlo no veureu cap *pinta* d'aquestes en un hora a la rodona.

D'aquest modo, si no m'erro,
traspassat l'establiment,
perdreu de vista a la gent
de llauna que's diu *del ferro.*

TELÓ

FI DE L'OBRA

Biblioteca TEATRO MUNDIAL

CARRER DE SANT PAU, 21.—BARCELONA

OBRES CATALANES

1. La sala de rebrer
2. Un beneyt del cabàs
3. Lo ninot de mollas
4. L'agencia d'informes comercials
5. Un pa com unas hostias
6. Toreros de pega
7. Las huelgas, o els amos y els dependents
8. A sants y a minyons...
9. Mala nit
10. De panxa al sol
11. Viatge de boda
12. Sense argument
13. La criada nova
14. El niu d'aucellets
15. La gent del ferro